

BIOGRAFIJA ATOMSKO SKLONIŠTE, Pula

Pulski sastav Atomsko Sklonište jedna je od najznačajnijih grupa svoga vremena, a njezina povijest predstavlja možda najkompleksniju i najupečatljiviju priču ispričanu na ex-Yu rock prostorima.

Bruno Langer rođen je 21.07.1949. u Rijeci. Jedan kratki dio djetinjstva provodi u Zagrebu, a onda se trajno veže za Istru i Pulu. S dvanaest godina počinje trenirati boks, u generaciji budućeg svjetskog prvaka Mate Parlova. 1965. godine Langer je trebao ići na državno prvenstvo (boksao je u srednjoj kategoriji), ali je te večeri odustao od odlaska na vlak, i umjesto bokzerskih rukavica definitivno se odlučio za gitaru. U četrnaestoj godini je, kao poklon od prijatelja, dobio svoju prvu gitaru, sa samo dvije žice. Njegova prva bas-gitara bila je kućna majstorija Dinka Bijažića, pulskog glazbenika koji mu je i otkrio svijet električnih instrumenata i bio njegov učitelj gitare. Bijažić i njegov sastav Beat Stones predstavljali su pionire pulskog rock'n'rolla, a ostali su upamćeni i po nastupima po Italiji, što je tada predstavljao veliki uspjeh. Bijažić je 1964. godine bio u potrazi za basistom, pa mu je Branko Unković (bubnjar i pulski "kralj pjevanja") doveo Langeru, iako ovaj nije ni znao svirati bas. Na vratima ih je dočekaio Bijažić s nožem u ruci i velikim komadom drveta. Upravo je pravio bas-gitaru, a nije mu bilo teško ni podučavati Brunu svirati bas, počevši od najosnovnijih stvari. Iz te suradnje rodit će se Langerov prvi službeni bend - Fantomi, makar je i prije toga (1963.) bio u bendu pod imenom Apaši, ali nisu javno nastupali jer je to bilo teško izvodljivo u situaciji kad nisu ni imali prave instrumente.

S Fantomima bilježi svoj prvi javni nastup 02.05.1965. godine. Ipak Fantomi ne traju dugo, pa iste godine Langer postaje basista sastava Logaritmi, u vrijeme kada u Puli djeluje "rivalski" sastav Sateliti, što je izazvalo pravu podjelu među ljubiteljima rocka u Puli. Čak je izbio i skandal koji je šokirao gradsku javnost nakon lokalne gitarijade u kinu "Pula" 1965. godine, kada su različite strane publike voćem i povrćem gađale "protivnički" bend na bini. Ispočetka im se repertoar zasnivao na Shadowsima, što je bilo prikladno jer nisu imali mikrofone pa su mogli izvoditi samo instrumentale. Nabavkom mikrofona i snažnog razglasa od cijelih 15 W uglavnom su svirali Rolling Stone (Beatlesi su bili "preušminkani" za njihov ukus, a bilo je malo i preteško pjevati višeglasje).

Nakon što Logaritmi prestaju s radom, 1968. godine nastaje Hush, ključni bend reproduktivnog perioda r'n'r-a u Puli i preteča Atomskog Skloništa. Bruno Langer je svirao bas, Dragan Gužvan gitaru, Saša Dadić bubnjeve, a Branko Umković je pjevao. 1972. godine u Hush dolazi Sergio Blažić (rođen 08.04.1951.), koji je prvo svirao bubnjeve, a kasnije paralelno pjevao s Brankom. Iste godine Unković se seli u Split i Blažić postaje vokalni solista. Međutim kao i ostali reproduktivni bendovi, ni Hush nije zabilježio značajan uspjeh mada su predstavljali veliku atrakciju u Puli. Langer se 1974. godine priključuje koparskoj grupi Bumerang koja djeluje od 1970. godine i koja je do tad objavila jedan autorski singl. Velike uspjehe postigli su kao predgrupa legendarnom engleskom sastavu Status Quo na njihovoj jugoslavenskoj turneji, a najzanimljiviji detalj dogodio se na beogradskom koncertu kada su se članovi dvije grupe međusobno potukli. Momci iz Status Quoa bili su bijesni iz razloga što se publika i previše oduševila svirkom relativno nepoznatog slovenskog sastava, a naročito njihovom obradom teme "Marš na Drinu". Nakon dolaska Langeru uslijedio je treći uzastopni nastup na Boom festivalu u hali Tivoli u Ljubljani, a s tog koncerta

ostao je sačuvan snimak žive izvedbe pjesme "Koji Ti Je Vrag" koji je snimljen na albumu "Boom 74".

Kasnije se Bumerangu, na nagovor Brune Langer, priključuje i Sergio Blažić, te grupa jedno vrijeme nastupa u zastrašujućoj postavi: Blažić, Langer, Vedran Božić, Pavel Kavec, Tihomir Pop - Asanović i Zlatko Klun (osnivač i jedini originalni član). Bumerang prestaje s radom u jesen 1976. (između ostalog i zbog toga što su muzičari bili iz različitih gradova a tek dvije godine kasnije Zlatko Klun će obnoviti rad grupe). U međuvremenu muzičari iz Bumeranga završili su u našim legendarnim bendovima: Time (Božić), Oko (Kavec, Klun), September (Asanović). Blažić i Langer vraćaju se u Pulu i u poznu jesen 1976. na pulskom šetalištu njih dvojica iniciraju suradnju s pulskim pjesnikom Boškom B. Obradovićem, koji se osim pisanja pjesama bavio režijom i organiziranjem različitih umjetničkih manifestacija. Još 1968. godine on je režirao predstavu pod nazivom "Atomsko Sklonište" koja je premijerno izvedena u Istarskom narodnom kazalištu, a bazirana je na izboru iz svjetske antiratne poezije, za tu priliku pojačane nekim njegovim pjesmama. Obradović pristaje na suradnju i obećava da će im dati svoje tekstove. To se događa 26.02.1976. koji se uzima kao datum zvaničnog nastanka Atorskog Skloništa, kada je Boško ispred kafića "Jadran" donio fascikl s pjesmama i predložio muzičarima kompletan koncept rock grupe koja bi ne samo stvarala muziku na osnovu njegovih tekstova, već i nosila široki multimedijalni pristup baziran na takvoj vrsti tekstova. Već po njegovoj pjesničkoj orijentaciji mogao se naslutiti i pravac kojim će se kretati umjetnički izraz Atorskog Skloništa koji će u našoj muzici predstavljati nešto posve novo i neuobičajeno.

Premda ni po žestini muzike nije bilo mnogo bendova u SFRJ koji bi se s njima mogli usporediti, potpuno nov pristup donijeli su svojim multimedijalnim projektom: tekstovima, scenskom pojavom te umjetničkim fotografijama kojima su se predstavljali javnosti. Na koncertima su nastupali okruženi bodljikavom žicom, u isparanoj odjeći, praćeni pirotehnikom, a ponekad su znali scenografiju obogatiti sa stotinama otvorenih kišobrana (kao simbolima zaštite). Sergio Blažić je zbog svoje statičnosti na bini, simbolizirao otuđenog čovjeka, van vremena i prostora. S koferom pored njega izgledao je kao neki prognanik s planete. Nitko od članova grupe ništa nije govorio tijekom koncerata, nije bilo najava pjesama, zahvaljivanja publici... U cijeli koncept stvaralaštva grupe u početnoj fazi djelovanja biti će uključeno oko 20 stalnih suradnika iz različitih segmenata djelovanja (slikarstvo, fotografija, dizajn, književnost i film). Za naziv grupe članovi su imali nekoliko prijedloga (koje je bolje i ne spominjati) ali ih je Obradović ipak uvjerio da je Atomsko Sklonište najadekvatnije ime. Pored Obradovića koji se može smatrati osnivačem i idejnim vođom grupe, prvu postavu Skloništa činili su: Sergio Blažić (vokalni solista), Saša Dadić (bubnjevi), Dragan Gužvan (gitara) i Bruno Langer (bas). Iz čisto marketinških razloga proglašavaju se punk grupom iako nisu ni znali što je to punk. Ipak time su uspjeli zainteresirati javnost. U ljeto 1977. često nastupaju u Puli, ali Puljani ih ne primaju dobro. U njima se zbog toga javlja razočaranje, ali i pozitivan inat. Krajem sezone na klavijaturama im se pridružuje Eduard Kancelar, a jedan od najznačajnijih nastupa na kojem su se predstavili širem rock'n'roll auditorijumu, bio je na Boom festivalu u Novom Sadu, krajem 1977.

Atomci uporno vježbaju u Puli (na različitim lokacijama: garaže, štale, auto-kampovi, kulturno-umjetnička društva...). Nešto kasnije s većim uspjehom nastupaju u omladinskom domu Uljanik i odlučuju da umjesto značajnije organizacije koncerata svoje snage usmjere na snimanje prve ploče. Nakon što su ih odbili u dvjema najvećim diskografskim kućama, zagrebačkom Jugotonu (čija će ih komisija

odbacivati čak 6 puta) i beogradskom PGP RTB-u, Sklonište doživljava još jedno u nizu razočaranja, ali kao spas pojavljuje se RTV Ljubljana s kojom potpisuju ekskluzivni ugovor. Album prvijenac (na kome su se predstavili pojačani Rudolfom Grumom koji je pjevao prateće vokale) snimaju krajem 1977. godine, a u prodaji se pojavljuje u ožujku 1978. (u vrijeme kad nijedan član Atomskog Skloništa nije imao gramofon!) Uz prve albume Timea i Drugog Načina, to je jedan od najupečatljivijih prvenaca ex-Yu rocka. Atomci su krenuli žestoko: muzika je klasični hard rock, a jedna su od rijetkih grupa koja nije koketirala s narodnim melosom. Dominiraju hard rock rifovi, s upečatljivim klavijaturama, zadivljujućim vokalom i čvrstom produkcijom. Album je zaprepastio kritičare svojim neobičnim konceptom i drugačijim pogledom na svijet. Tekstovi su bili nešto što tada (a ni kasnije) nije postojalo na ovim prostorima. Tekstopisac Boško Obradović je na prvom albumu ponudio mnoštvo potresnih i kataklizmičkih stihova. Za razliku od drugih grupa, koje su velikom većinom nudile ljubavne tekstove, Obradović je u svojim tekstovima obrađivao socijalne, političke i antiratne teme. I to na sebi svojstven način. Na prvom albumu dominiraju proročanski tekstovi kojima su glavne teme ratovanja, nekontrolirani razvitak civilizacije, loše stanje u društvu i sl. Zatečeni kritičari rock muzike oštro su napali orijentaciju grupe, osuđujući Atomce da su nepotrebno i prekomjerno opterećeni svojim konceptom. I u idućim godinama, nastavili su kritizirati Atomce. Tekstove nazivaju "banalnim" i "plitkim", ideje Skloništa im se čine nejasnim i nedorečenim. Često su tekstove nazivali besmislenim i smiješnim. Očigledno, u to vrijeme riječi "rat, rušenje, droga, neuroza, panika, psihoza, racija", činile su se suviše dalekim i neshvatljivim za rock'n'roll umjetnost na našim prostorima. Petnaestak godina kasnije na Balkanu će sve biti drugačije, i ono o čemu je Boško Obradović pjevao postalo je stvarnost, nažalost veoma surova. Time su kritičari započeli pravi "rat" protiv Atomskog Skloništa koji će s promjenljivom žestinom trajati narednih desetak godina. Atomci odgovaraju na to žestoko i koriste svaku priliku da i oni pređu u napad razračunavajući se s kritičarima. U tome su naravno glavne uloge imali Boško Obradović i Bruno Langer.

Kao hitovi s prvog albuma izdvojiti će se nekoliko pjesama. Prije svega, hard rock pjesme: "Kinematograf Našeg Djetinjstva", "Tko će Tad Na Zgarištu Reći", potresna priča "Saznao Sam Dijagnozu" te "Pomorac Sam Majko", muzički sigurno najimpresivnija sa snažnim gitarskim rifovima i izuzetnim solom na klavijaturama. Tekstualno najupečatljivija (pored recitacije "Od Rata Do Rata") je neslužbena himna grupe: "Ne Cvikaj Generaciju", s interesantnim dječjim zborom u refrenu.

Uz zapaženije pjesme tu su još i "Umro Je Najveći Mrav" koja nam donosi sporiji tempo i laganiju muziku s predivnim gitarskim uvodom te snažan tekst o moralnim problemima u društvu. Predivna "Poslednji Let Boinga 707" (s odličnim uvodom na bas-gitari) daje zaokret ka ljubavnoj temi i dotiče se hipi ideologije. "Otmica Naše Ljubavi" još je jedna žestoka hard rock pjesma, dok album zatvara melankolična "Nek Vam Je Sa Srećom". Sve tekstove je napisao Obradović dok su muziku Skloništa pisali Blažić, Gužvan i Langer. Dok Gužvan komponira samostalno, Blažić i Langer rade zajednički, u duetu.

Dizajn omota (rad Ivana Obrovca) također je malo remek djelo: blago lice djeteta simbolizira zemaljsku kuglu, a oko nje je, sa svih strana, očigledna - opasnost. Po rubovima omota nanizano je 46 zastava država iz raznih dijelova svijeta. Jedina koja se leprša je zastava tadašnje SFRJ.

11. svibnja 1978. nastupaju u okviru rock programa Omladinskog festivala u Subotici, neposredno nakon izlaska prvog albuma, i tu doživljavaju novi uspjeh. Krajem svibnja

su prvi put nastupili pred beogradskom publikom, kao gosti "Palilulske Rock-lige '78", na stadionu Tašmajdan koji će u budućnost postati beogradski dom Atomskog Skloništa. Svirali su potpuno besplatno, što je po riječima organizatora "danas velika retkost, kada svi trče da zgrabe pare..." Prema izvještajima s tog koncerta, u tridesetominutnom nastupu izveli su materijal s prve ploče, bez ijednog trenutka pauze što je publici uskratilo mogućnost da ih između pjesama nagradi aplauzom, ali je zato svoje oduševljenje izrazila poslije koncerta koji je predstavljao "pravu malu atrakciju za oči i uši". U to vrijeme, debi album je za tri tjedna dostigao tiražu od 16.000 primjeraka. Ipak, ukupno gledano, Atomci rijetko nastupaju i ne organiziraju koncerte niti samostalno, niti žele nastupati u malim prostorima. Također, većina muzičara nije željela profesionalno se posvetiti muzici i organizirati turneje. Osim toga, veliki razlog za odsustvo samostalnih svirki trebalo je vidjeti u Serđinoj bolesti. Ipak, Boško Obradović sve to objašnjava odbijanjem Atomaca da održavaju "stereotipne turneje".

Svi napadi kritičara i rijetki koncerti nisu ni malo omeli publiku da Atomce zavole do neočekivanih razmjera. Serđo, Bruno i ostali su to i zaslužili. Prije svega izuzetnom hard rock muzikom i iskrenom odanošću publici. Nastavili su žestoko, i nisu se puno obazirali ni na što, što bi ih moglo omesti na tom putu. Usredotočili su se na svoju glazbu i svoj stil. Takav način rada donio im je vjernu publiku (naročito u BiH, Srbiji i Makedoniji), a oni su je još krajem iste godine obradovali i svojim drugim albumom ostavši vjerni svojoj diskografskoj kući.

Usuditi ćemo se reći da je Infarkt najbolji album Atomskog Skloništa i apsolutno remek-djelo. Bez ijednog momenta, bilo zvuka ili teksta, koji ne zaslužuje visoku ocjenu. Zvuk je još čvršći i snažniji, a ritam brži nego na debi albumu. Upečatljive solo dionice i jaka ritam sekcija tek su neki od detalja koji čine ovaj album velikim. Tekstovi su za nijansu manje potresni i bolni, ali i dalje jednako oštri. Značajan doprinos kompletnom utisku dala je i vrhunska produkcija, a rezultat svega je album kojim su Atomci dotakli - savršenstvo. Gužvanovo sviranje gitare može se nazvati briljantnim. Bez filozofiranja, ispraznog mučenja gitare, postoji samo ono što se jasno treba odsvirati i zbog čega Gužvan nikad neće biti proglašen virtuozom ali će zato postati jedan od naših najcjenjenijih i najzahvalnijih gitarista. Bruno i Saša prašili su koliko im srce želi, a Serđo i novi klavijaturista Paul Bilandžić (Kancelar napušta Sklonište zbog obaveza prema fakultetu) su svemu tome dodali poseban ugođaj.

Album otvara recitacija (kao na sva tri prva albuma) "Na Proplanku Čeka Cvijet", i to na najbolji način. Osim stihova, doprinos za to ima i upečatljiva Obradovićeva interpretacija. Nakon toga nižu se, jedna za drugom, prava remek-djela rock'n'roll umjetnosti, i zaista je šteta što se neke pjesme moraju izdvojiti. S ovog albuma će se iskristalizirati niz pjesama koje će kasnije postati veliki hitovi: "Pakleni Vozači", "Djevojka Broj 8", "Oni Što Dolaze Za Nama" i "Bez Kaputa" (koja je ujedno i jedina pjesama sporijeg ritma na albumu). Međutim, od preostalog materijala, bilo bi nepravедno izostaviti ijednu pjesmu, dok, s druge strane, niti jedna od njih ne bi bila tako dobra da je objavljena nekom drugom prilikom. Samo sve pjesme zajedno daju vrhunski sklad ovom albumu, a pritom i pojedinačno moćno zvuče.

U skladu s ostalim poboljšanjima i dizajn omota Andreja Habiča je na vrhunskom nivou. Ploča je pakirana u kartonski omot i ima malo veće dimenzije nego standardni 12" LP omot. Sastavni dio albuma je knjiga fotografija Tone Stojka, njihovog suradnika od ranih dana, čime je efektno prikazan još jedna domena njihove umjetnosti.

Na osnovu uspješnih albuma i upečatljivih koncerata, sljedeće, 1979. godine stekli su još više vjernih obožavatelja. Publika je naprosto hrlila na njihove nastupe i kupovala ploče.

Nastavljajući s postavljanjem visokih standarda, Sklonište je krajem 1979. godine, s malo više sredstava i s većom medijskom podrškom, pristupilo snimanju svog trećeg albuma. Po mnogo čemu, album je različit od prethodnika. Bit će to prvi album sniman na "ekskluzivnoj" lokaciji. Mada sam naziv "pokretni studio" ne djeluje previše luksuzno, "Mobile One" je najveći pokretni (48-kanalni) studio na svijetu u kojem su svoje materijale snimale neke poznate svjetske grupe. Također, bit će to prvi album u nizu koji će producirati Englez John Etchells. Između ostalog, on je jedno vrijeme bio producent grupe Queen, a koliko je bio važan kao veliki majstor produkcije svjedoči podatak da je na prednjoj strani omota jednog Queen albuma napisano "Queen & John Etchells". Od ovog albuma Atomci službeno djeluju kao kvartet, bez klavijaturiste. Paul Bilandžić je u međuvremenu napustio grupu i osnovao svoj sastav "Lilhip".

"U Vremenu Horoskopa" donio je lagani zaokret ka jednostavnijoj muzici, s ne tako kompleksnim pjesmama kao na prva dva albuma.

Tako se, nakon tri izdana albuma i mnoštva odsviranih koncerata u proteklih par godina djelovanja, Atomsko Sklonište odlučilo na snimanje albuma uživo. To nije nimalo čudno, uzimajući u obzir preciznu i vrhunsku svirku na koncertima pred odanom publikom, ali promatrajući i koncept benda. Boško Obradović želio je realizirati nešto veliko što bi predstavljalo krunu dosadašnjeg rada grupe. Dugo najavljivani spektakl trebao se održati u Areni, ali je do promjene plana došlo u posljednji čas, i Atomci se sele u Dom JNA (današnji Dom hrvatskih branitelja). Zbog bojazni da prve večeri nešto ne pogriješe u svirci, Sklonište odlučuje svirati dvije noći. Druga večer bila je bespotrebna, prvu noć su odsvirali bez greške. Živom albumu (izdanom u jesen 1980. godine) su dali i adekvatno ime: "Atomska Trilogija", a materijal su skupili s oba koncerta. Ovim albumom su na odgovarajući način zatvorili trilogiju, po mnogo čemu apsolutno jedinstvenu na području bivše Jugoslavije. Idućih mjeseci nastavljaju koncertne aktivnosti. U Beogradu (gdje se do tada prodalo više od pola tiraže svih njihovih ploča) ponovo trijumfiraju "u svom domu", na stadionu Tašmajdan, održavajući dva ružanska koncerta. Na prijelazu između 1980. i 1981. godine svirali su dva koncerta s Ribljom Čorbom (u dvorani Pionir) pod odgovarajućim nazivom "Atomska Čorba".

Nova 1981. godina Atomcima donosi značajne promjene. Nakon dosta sukoba i svađa, bubnjar Saša Dadić odlučuje napustiti grupu. Kao zamjena, na njegovo mjesto dolazi Zdravko Širola (osim bubnjeva svira i klavijature), sklapajući tako, ispostavit će se, najpoznatiju postavu grupe: Langer, Blažić, Gužvan i Širola. Najveći nastup Atomci ostvaruju na beogradskom hipodromu 1981. godine kada pred 50, 60 tisuća posjetitelja nastupaju kao nosioci programa prvog dana dvodnevnog festivala "Hipodrom '81" koji se trebao zvati "Atomski Hepening" ali je poslije ipak došlo do promjene naziva. Drugog dana nastupili su Bijelo Dugme i Iron Maiden.

Novi album u prvoj polovici 1981. godine donosi još novina ali i potresa. Bruno Langer od ovog momenta preuzima kompletno pisanje muzike, a grupa je prekinula prepoznatljivu praksu da album otvara recitacija Boška Obradovića. "Extrauterina" bit će posljednji album na kojem će Atomci predstavljati njegove tekstove, i nakon ovog albuma dolazi do prestanka njihove suradnje. Bruno Langer ovaj prekid suradnje

označava kao oslobađanje Atomskog Skloništa od svega što je suvišno i strano rokenrolu, iako ostaje činjenica da su uvjerljivo najkvalitetniji materijali snimljeni dok je Boško Obradović bio tekstopisac i idejni vođa Skloništa. Iako je samo par mjeseci prije, Boško najavljivao da će biti vođa Atomskog Skloništa do svoje smrti, već u periodu izlaska "Extrauterine" bilo je jasno da su unutrašnji sukobi i nesuglasice rezultirali "mirnim" odlaskom Obradovića iz Skloništa pa je prekid suradnje već unaprijed najavljen.

Te godine Atomci bilježe mnogo televizijskih snimanja, a u Beogradu realiziraju i film u režiji Miroslava Jokića. Na snimanju filma uporno je inzistirao Boško Obradović. Rezultat je bila priča sastavljena od video brojeva koji su precizno pratili koncept Atomaca. Na početku filma su scene koje prikazuju okruženje kao poslije atomske katastrofe: pustoš, ruševine i olupine. Na kraju filma, ipak se prikazuju i vedrije snimke. Film je krajnje profesionalno realiziran i za cijeli je projekt osigurano dovoljno novca za snimanje. Neke scene snimljene su u Puli, ali velika većina je snimljena u Beogradu na različitim lokacijama, između ostalog - deponij smeća i auto otpad na početku (u cilju dočaravanja uništenja i razrušenosti), a zelena polja i prometni autoput na kraju (obnavljanje prirode i ljudske civilizacije). Kompletna ekipa filma uložila je mnogo truda, ali najveći napor učinili su sami članovi Atomskog Skloništa: Bruno, Boško, Dragan, Sergio i osobito Zdravko, snimajući scene u gomili smeća i otpada.

Destinacija snimanja sljedećeg albuma, godinu dana kasnije, bio je Londonski JAM studio. Bruno Langer je osim pisanja muzike preuzeo i ulogu tekstopisca, čime u potpunosti preuzima sve ključne funkcije. Snimljena u vrhunskoj produkciji Johna Etchellsa, i za samo dva dana, ploča "Mentalna Higijena" postat će njihov najprodavaniji i najpopularniji album, ustoličujući ih na sam vrh tadašnje jugoslavenske rock scene (dobiti će titulu grupe godine za 1982.). Ovom istinskom remek-djelu pošlo je za rukom ono što malom broju albuma uspije: da istovremeno bude komercijalan, ali i kvalitetan. Iako je pred kraj snimanja albuma bilo pregovora s Jugotonom, Sklonište je ipak ostalo vjerno svojoj matičnoj diskografskoj kući RTV Ljubljana. Vrhunska glazba i novi, svježiji i primjetno drugačiji tekstovi doveli su grupu na vrhunac popularnosti od početka djelovanja. Dok su ostale naše grupe iz samog vrha rock i hard rock muzike početkom osamdesetih prolazile kroz krize, prestanke rada ili priklanjanja kratkotrajnom naletu novog vala, Atomsko Sklonište je ostalo dosljedno svom pravcu i to im je na kraju i donijelo vrhunski uspjeh, bez puno osvrtnja na ono što drugi rade, a neki treći uzaludno pišu, znajući da će njihov način djelovanja ostaviti neizbrisiv trag u glazbenoj umjetnosti na ovim prostorima.

"Mentalna Higijena" (s vrhunskim ilustracijama na omotu) donijet će im i najveći hit za mnogobrojne top-liste. Bilo trenutne, bilo top-liste desetljeća ili stoljeća. To je svakako "Treba lmat Dušu", koja je puna tri mjeseca bila broj jedan na jugoslavenskim top listama. Osim nje, tu su još i maestralne i efektne: "Na Palubi Jada", "Jonhy", "Žuti Kišobran", "Kraljica Cigana" te dvije predivne; "Rahela" i "Iza Zida". Najbrža pjesma na albumu je "Pun Mjesec". Album zatvara "Mutna Rijeka", čiji je tekst nastao po istinitom događaju. U toj pjesmi, solo dionicu je odsvirao poznati saksofonista Mell Collins (jedno vrijeme službeni član grupe "King Crimson"). Sve ove pjesme zajedno donijet će albumu veliki uspjeh (ploča se za manje od mjesec dana prodala u preko 150.000 primjeraka i na kraju dostigla platinastu tiražu) a grupi je pružila dobru podlogu za još jednu uspješnu turneju po čitavoj državi.

Uspjeh "Mentalne Higijene" dao im je i odvažnost da sa svojom muzikom pokušaju prodor i izvan granica naše zemlje. Rezultat tog (prvog) pokušaja je album "Space

Generation" (sniman na Floridi, objavljen 1983. godine) na kojem je objavljeno 9 pjesama (uglavnom s dva posljednja albuma) ovaj put otpjevane na engleskom jeziku. Nekim pjesmama je promijenjen i aranžman, a rezultat je bio album primjetno blažeg senzibiliteta, premda je vjerno prenio velike hitove grupe. Kada su se nakon američkih koncerata vratili kući i ponovo krenuli na turneju, nastupi su im predstavljani pod sloganom "Povratak iz Amerike".

Šesti studijski album "Zabranjeno Snivanje", snimljen je i objavljen 1984. godine.

Iste godine Atomsko Sklonište i dalje neumorno nastupa širom zemlje i odlučuju se za realizaciju još jednog živog albuma. Ovog puta, za tu namjenu iskoristit će, praktično već tradicionalne, rujanske koncerte na stadionu Tašmajdan. Album simbolično nazvan "Jednom U Životu" (pojavit će se u prodaji iduće, 1985. godine) predstavlja posljednji službeni zapis na kojem se pojavljuje Sergio Blažić. On se ni jednog trenutka, tijekom rada Atomskog Skloništa, nije predavao smrtonosnoj bolesti (rak limfnih žlijezda), nego je godinama nastupao sjedeći na stolici. Zbog dugogodišnjeg tretmana kemoterapijama i zračenjem, potpuno mu je otpala kosa. Nakon svakog većeg koncerta, morao je ići na terapiju u onkološku kliniku ljubljanske bolnice. Svaka je svirka za njega predstavljala novu pobjedu. "Jednom U Životu" prikazao je Sergia i prijatelje u najboljim momentima. Zbog svega toga album nosi gotovo bolnu atmosferu u 7 spektakularnih izvedbi, u kojima na gotovo svakoj najviše dolazi do izražaja upravo Sergio, njegove neograničene glasovne mogućnosti i najosjećajnija vokalna interpretacija ikad zabilježena u našoj rock muzici. Na mnogim pjesmama, u prvom planu je upravo njegova neposredna komunikacija s vjernom publikom što albumu u najvećoj mjeri i donosi potresni osjećaj tuge koji se prožima kroz razarajuću muziku. Stvarno bi bio pretežak zadatak izdvojiti neki glazbeni broj. Od uzbuđujuće "Olujni Mornar" koja otvara ploču do "Djevojka Br. 8" kojom spektakularno završavaju, nalaze se 33 minute najbolje žive svirke ikad snimljene kod nas.

Atomsko Sklonište posljednji put nastupa sa Sergiom 21.07.1986. godine, na oproštajnom koncertu u pulskoj diskoteci "Piramida". Tada su nastupili u standardnoj postavi Blažić, Gužvan, Langer, Širola, pojačani Eduardom Kancelarom za klavijaturama.

Langer i Gužvan s američkim suradnicima pripremaju još jedan album na engleskom jeziku. Za potrebe pripreme i snimanja tog albuma oni u ljeto 1986. odlaze na Floridu gdje provode skoro cijelu godinu. Tamo im stiže loša vijest: Sergio Blažić - Đoser umire u Pulskoj bolnici 18.01.1987. Pokopan je dva dana kasnije, pred više od 4.000 ljudi.

Langer i Gužvan nastavljaju rad na albumu i "This Spaceship" donosi 8 starih pjesama, u temeljno izmijenjenim aranžmanima (neki su doveli pjesme gotovo do neprepoznatljivosti). Jedino su dvije pjesme nove, premda su i za njih iskorištene neke teme i gitarski rifovi iz starijih pjesama. Izlazak tog albuma, licencno objavljenog kod nas bez ikakvog uspjeha baš kao ni na američkom tržištu, ujedno predstavlja i kraj prvog, legendarnog desetogodišnjeg, perioda grupe.

Krajem osamdesetih s novom postavom Bruno održava Atomsko Sklonište koje će novi studijski album "Criminal Tango", sniman početkom 1990., objaviti krajem te godine. U novoj postavi su bubnjar Nikola Duraković i gitarista Ranko Svorcan. Langer je već od prije preuzeo i ulogu pjevača, ne želeći drugima prepustiti vokalne

dionice, iako je bilo dosta kandidata za to mjesto. Tijekom zadnjih par godina, najčešće spominjana opcija bio je sarajevski pjevač Mladen Vojičić Tifa, koji je često isticao da mu je Serđo bio jedini iskreni i pravi prijatelj. U snimanju albuma "Criminal Tango" sudjelovao je član grupe iz ranih dana, Paul Bilandžić koji zbog privatnih obaveza nije s ostatkom grupe putovao na koncerte koji su tijekom ljeta utabali stazu za izlazak albuma. Za plakate tijekom turneje iskorištena je slika s omota prethodnog albuma "Zabranjeno Snivanje". "Criminal Tango" može se svrstati u dobro poznatu kategoriju: "što se više sluša - sve je bolji" a nesumnjivo je da se radi o temeljno izmijenjenom zvuku benda. Na albumu se nalazi nekoliko izvanrednih kompozicija, među kojima i "Tajna" posvećena Đoseru, a na kojoj gostuje saksofonist Berislav Jurišić.

1990. i 1991. godine Atomci održavaju bogatu koncertnu aktivnost u tada još uvijek postojanoj Jugoslaviji. Na njima, a i kroz mnogobrojne intervjuje, Bruno širi glas razuma, ljubavi i dobre volje u okruženju koje sve više postaje katastrofalno, baš onako kako je opisano u pjesmama Boška Obradovića. Nastavljajući tradiciju i svirajući svugdje gdje se okupljaju rokeri, koji pokušavaju ostati iznad sveopće kataklizme, sad već povijesnu gestu rock'n'roll misionarstva ljubavi i razuma, Bruno čini krajem travnja 1991. godine nastupajući na tradicionalnoj "Zaječarskoj Gitarijadi" (odmah nakon nastupa na beogradskom Avala Festu), u vrijeme kada su bezumni oružani sukobi u Hrvatskoj već uvelike počeli. Negdje u to vrijeme Langer najavljuje novi album koji se trebao zvati "Snajper", ali do realizacije tog projekta nikad nije došlo.

Karijeru Skloništa, Bruno idućih par godina više veže uz inozemno tržište. Tako će za izdavačku kuću s Floride "East Europe Records" 1992. godine izaći album "East Europe Man", koji sadrži pjesme nastale i objavljene ranijih godina. Većina pjesama je s albuma "This Spaceship", dok su jedine dvije na bosanskom jeziku s "Criminal Tango". Najzanimljivija je svakako "Chinese Bike" koja otvara album. Tom kompozicijom, Atomsko Sklonište je "uskočilo" na američku listu "Top 100". Takav uspjeh nikome s ovih prostora prije njih (a ni poslije) nije pošao za rukom. Na taj način Sklonište je dostiglo nešto što ni njima samim na vrhuncu popularnosti u zemlji nije uspjelo, ali ni mnogim našim grupama (Yu Grupa, Smak, Bijelo Dugme, Kornij Grupa, Divlje Jagode...) koje su imale šansu učiniti značajniji uspjeh na zapadnom glazbenom tržištu. Atomci su bili među potencijalnim kandidatima za nastup na koncertu Woodstock 1994, povodom obilježavanja dvadeset i pete godišnjice održavanja najvećeg rock festivala svih vremena. Međutim, iako već najavljeni, otpali su s popisa, čime je koncert ostao bez jedine suvremene grupe antiratne orijentacije koja svojim tekstovima neposredno propagira mir.

Na domaćem tržištu, novi album "Terra Mistica" izlazi 1995. godine. Bio je to prvi i posljednji album objavljen za Croatia Records (bivši Jugoton). Na njemu se nalazi 9 kompozicija jednostavnog izraza u standardnom rock stilu.

Iste godine RTV Slovenija, diskografska kuća koja je pod ranijim nazivom RTV Ljubljana izdala sve dotadašnje "domaće" albume Atomskog Skloništa, na tržište je izbacila CD kompilaciju s hitovima grupe pod nazivom "1976. – 1986.", a nešto kasnije i CD "Vol.2" tog izdanja. Bruno Langer najavljuje snimanje novog studijskog albuma 1999. godine pod nazivom "Portobello Street", po londonskoj ulici u kojoj se prodaju stvari iz 60-ih godina. Ni taj album nikad nije snimljen.

S prestankom suludih ratova na balkanskim prostorima i Atomsko Sklonište je, na oduševljenje brojnih rockera, ponovo počelo nastupati po, sad već susjednim,

balkanskim zemljama. Ukupno gledano, Atomsko Sklonište svira češće nego prije, iako grupa više nije toliko popularna kao u zlatnom periodu. Bruno je i dalje svugdje rado viđen gost, možda i više nego prije. U najvećem broju slučajeva nastupaju u sad već ustaljenoj postavi koja traje godinama i koja je postala najdugovječnija od svih postava Atomaca. Samo na nekim koncertima Nikicu Durakovića znao bi na bubnjevima zamjenjivati Stjepan Bobić (jedno vrijeme svirao je u grupi Messerschmitt), a zamjena za Ranka Svorcana je Aleks Černjul. Za novu 2001. godinu, na dočeku novog milenija, Atomci su svirali na beogradskom Trgu Republike, čime praktično ovjeravaju veliki povratak na koncertnu scenu bivše Jugoslavije. Treba svakako spomenuti i nastupe, kao predgrupa, legendarnim svjetskim hard rock bendovima na njihovim nastupima u Hrvatskoj: Motorhead, Uriah Heep i Whitesnake, kao i mnogobrojne nastupe na skupovima motociklista (bajkera) širom "regije", kojima su Atomci već postali i jedan od zaštitnih znakova.

Kao tradicionalna manifestacija u znak sjećanja na Sergia Blažića, već 1988. godine se uspostavljaju "Đoserovi Memorijali". Prve godine Serđovi prijatelji iz malonogometnog kluba "Park Avenija '69" organiziraju turnir u malom nogometu, a sljedeće godine su u manifestaciju uključuju i Blažićevi prijatelji iz svijeta glazbe. Prije svih Bruno Langer, Dado Topić, Janez Bončina i Aki Rahimovski. Kompletna zarada od memorijala redovno će odlaziti u fond lige za borbu protiv raka. Muzički dio memorijala će desetak godina kasnije prerasti u najvažniji rokerski događaj u Hrvatskoj i istinski spektakl. Nažalost, nakon 16 sezona, iz različitih razloga, tradicija se prekida 2004. i 2005. godine, ali je 19. memorijal ipak održan 2006. g., s najavom da će iduće godine jubilarni, 20. memorijal biti vrhunska manifestacija.

Boško Obradović preminuo je 2000. godine od posljedica srčanog udara, profesor Gužvan je direktor firme. Privatno se bavi modifikacijom i konstrukcijom gitarskih pojačala, jako cijenjenih u Puli. Tijekom staža u Atomskom Skloništu koristio je svoja pojačala, što je rezultiralo da se u zvuku Atomaca mogu prepoznati tri različita perioda, tijekom zlatnih godina rada. I zbog toga se može reći da je Gužvan imao možda i najveći utjecaj na zvuk benda, osobito na nastupima uživo. Saša Dadić radi u "Uljaniku", inženjer Zdravko Širola u poduzeću za ceste, dok se magistar Eduard Kancelar, sve vrijeme, bez prestanka, bavi glazbom.